A KÖZÖS MŰ ÉS ÁTDOLGOZOTT MŰ FOGALMI ELHATÁROLÁSA ÉPÍTÉSZETI TERVEZÉSBEN

1. Bevezetés

[1] Jelen cikkünkben a többszerzős, illetve származékos művek szerzői jogi fogalmait, különösen a közös mű és az átdolgozott mű elhatárolását ismertetjük. Elemzésünk elsődlegesen az 1999. évi LXXVI. törvényen („**Szjt.**"), annak kommentárján,[1] továbbá a Szerzői Jogi Szakértői Testület („**SZJSZT**") szakvéleményein, illetve a releváns bírósági gyakorlaton alapszik.

2. A többszerzős művekről általában

[2] A több alkotó közreműködésével létrehozott műveket szerzői jogi szempontból egyrészt származékos művekre, másrészt többszerzős eredeti művekre oszthatjuk. Származékos művek esetében egy meglévő műre úgy épül rá egy másik mű, hogy a meglévő mű egyéni, eredeti vonásai szükségszerűen módosulnak. A többszerzős eredeti művek esetében a szerzők egyedi alkotói közreműködései egymást kiegészítik és erősítik, anélkül, hogy módosítanák egymás alkotásait. Utóbbi körbe tartoznak az együttesen létrehozott művek, a gyűjteményes művek és a közös művek.

[3] Az együttesen létrehozott műveknél több szerző műve egyesül olyan módon, hogy a szerzők az összeolvasztott művek vonatkozásában a szerzői jogaikat egyénileg nem tudják gyakorolni [Szjt. 6. § (1)-(2) bekezdés].

[1] Gyertyánfy Péter, Legeza Dénes (szerk.): Nagykommentár a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényhez

[4] A gyűjteményes mű olyan mű, amelynél az egyéni, eredeti jelleget nem a gyűjteménybe felvett anyagok, hanem azok összeválogatása, elrendezése, szerkesztése hordozza [Szjt. 7. § (1)-(3) bekezdés].

[5] A többszerzős eredeti művek legfontosabb alcsoportját a közös művek alkotják. A közös művet a cél és az ihlet közös volta kapcsolja egybe: a szerzők szándéka egy új, egységes mű létrehozására irányul, melynek részei elválaszthatatlanok, de legalábbis egymástól függőek. Közös mű ennél fogva csak a szerzők együttes elhatározása és egyidejű alkotói együttműködése eredményeként jöhet létre.

[6] Amennyiben több szerző közös művének részei nem használhatók fel önállóan, a szerzői jog együttesen és egyenlő arányban illeti meg a szerzőtársakat. Mindazonáltal a szerzői jog megsértése ellen bármelyik szerzőtárs önállóan felléphet.

[7] Összekapcsolt műről beszélünk, ha a közös mű részei önállóan felhasználhatók. Ilyenkor a saját részek tekintetében a szerzői jogok önállóan gyakorolhatók, azonban valamely rész más művel való összekapcsolásához az eredeti közös mű valamennyi szerzőjének hozzájárulása szükséges.

[8] A több szerző által létrehozott műveknél típustól függően a szerzői jogi jogosultság:
(1) az együttesen létrehozott műnél a mű létrehozását kezdeményező és irányító vagy azt nyilvánosságra hozó személyt;
(2) a gyűjteményes mű esetén a mű egészére főszabály szerint a szerkesztőt;
(3) közös mű esetében pedig valamennyi szerzőtársat
illeti meg.

[9] A többszerzős művekkel szemben a származékos mű egy már meglévő mű felhasználásával, átdolgozásával vagy módosításával jön létre úgy, hogy az eredeti mű egyéni és eredeti vonásai felismerhetőek maradnak, de szükségszerűen módosulnak is. Ilyennek minősül például egy fordítás vagy egy eredeti építészeti terv átdolgozása is.

3. A közös mű fogalma és feltételei

[10] Közös mű több szerző elhatározása alapján egymást kiegészítő és egymásra épülő alkotói teljesítmények eredményeként jöhet létre.

[11] Közös mű kizárólag a szerzők tudatos és egyidejű alkotói együttműködése esetén jöhet létre. Nem lehetett például társszerzői viszonyban Presser Gábor és J. S. Bach „A próba” című balett zenéjét illetően, ugyanis utóbbi szerző – lévén elhunyt – nem vehetett részt az alkotói folyamatban. Az új mű ilyenkor nem tekinthető közös műnek, hanem átdolgozásnak minősül.

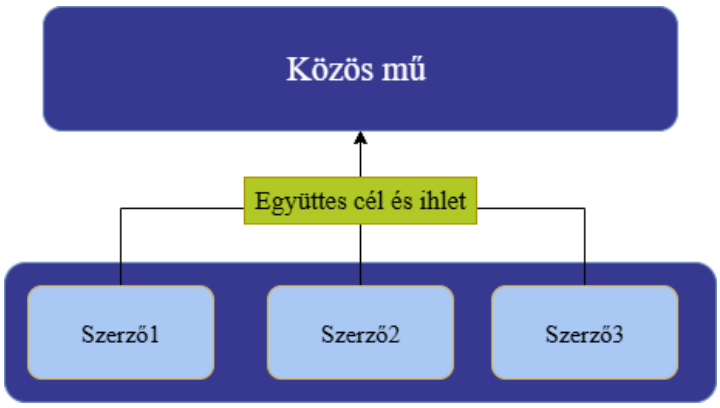

[12] Összességében megállapítható, hogy közös műről akkor beszélhetünk, ha az alkotók
(1) előzetes vagy legalább hallgatólagos együttműködésben,
(2) egyetlen egységes alkotási folyamatban, és
(3) közös alkotói szándékkal hoznak létre egy művet,
(4) amelynek részei önállóan nem használhatók fel.

[13] Építészeti alkotások esetén az épület rendeltetéséhez és megjelenéséhez mérten beszélhetünk többes szerzőségről. Az SZJSZT egy állásfoglalása szerint egy repülőtér vonatkozásában a terminál és a belső tér tervei egymástól független, vagyis egyéni és eredeti jellegű műveknek minősülnek, azonban ez nem zárja ki, hogy külön-külön közös műveknek minősüljenek, amennyiben azok több szerző tudatos és egyidejű együttműködése nyomán jöttek létre [SZJSZT 11/2013.]

[14] Egy másik szakértői döntésében az SZJSZT az átdolgozás fogalmát egy épület felújításának kontextusában értelmezte. Indokolása szerint, ha a felújítás az eredeti állapot puszta helyreállítására irányul, az nem valósít meg átdolgozást. Ha azonban a felújítás eredményeként az eredeti műtől (épülettől) eltérő, egyéni és eredeti jellegű, de az eredeti művel összeépülő teljesítmény realizálódik, úgy átdolgozás valósul meg. Az SZJSZT mindebből azt a következtetést vonta le, hogy az adott ingatlan esetében mind az eredeti tervezés és építés, mind a későbbi felújítások szerzői jogi védelem alá eső műveknek minősülhetnek [SZJSZT 19/2012].

[15] A bírósági gyakorlat is következetes abban, hogy közös műről akkor beszélhetünk, ha a mű több szerző tudatos együttműködésének az eredménye, ahol a két szerző munkája együttesen ruházza fel a művet egyéni és egyedi jelleggel [Fővárosi Ítélőtábla Pf. 20.634/2017/19.]. Egy másik döntés emellett megerősítette, hogy a közös mű megállapításának elengedhetetlen feltétele az alkotói együttműködés tényleges fennállása, amelynek hiányában közös szerzőségről nem beszélhetünk [Fővárosi Ítélőtábla Pf. 20038/2018/8.].

4. Az átdolgozott mű fogalma és szerzői jogi sajátosságai

[16] Az Szjt. 29. §-a rögzíti az átdolgozás jogát, amelynek értelmében a szerző kizárólagosan jogosult művének átdolgozására, illetve az átdolgozásra való engedély

megadására. Átdolgozás lehet a mű minden olyan megváltoztatása, amelynek eredményeképpen az eredeti műből származó más mű jön létre.

[17] Az átdolgozás tehát a mű módosításának, megváltoztatásának azon szélsőséges esete, amikor a változtató, kiegészítő vonások önmagukban is olyan lényegesek, hogy egyéni, eredeti jelleggel bírnak, így alkotó jellegű teljesítményt valósítanak meg. Az így létrejött átdolgozás magában foglalja mind az eredeti, mind az átdolgozó alkotó személyiségjegyeit tükröző gondolati formákat.

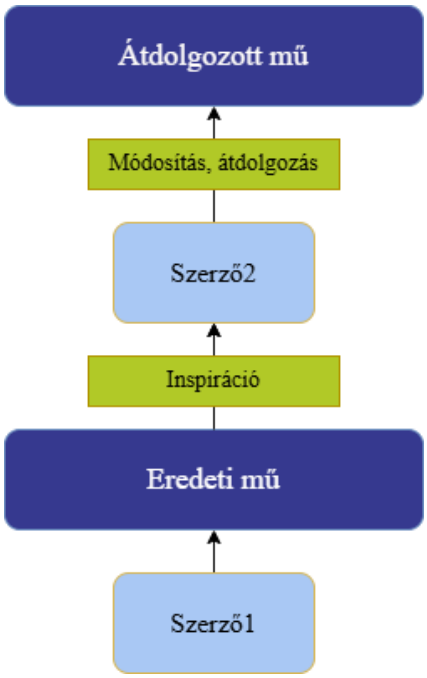

[18] Az Szjt. 4. § (2) bekezdés alapján az átdolgozás önmagában is szerzői jogi védelem alatt állhat, ha annak egyéni, eredeti jellege megállapítható. Ebben az esetben a szerzői jogi védelem származékos jellegű.

[19] A bírósági gyakorlat alapján akkor beszélhetünk átdolgozásról, ha az eredeti műből egy új, önálló szerzői mű jön létre, de az eredeti tervező nem vesz részt a folyamatban. E körben a Kúria megállapította, hogy az átdolgozás során a tervező az, akinek tevékenysége eredményeként más egyéni alkotás keletkezik. Ha az új tervező az eredeti terveket felhasználva készít újat, az nem közös mű, hanem átdolgozás (Kúria Pfv.IV.21.647/2019/8.). Az ítélőtábla is kimondta továbbá, hogy a tervek átdolgozásával önálló szerzői mű jön létre. Ebben az esetben az eredeti tervezőnek nincs beleszólása az új mű felhasználásába (bár az átdolgozáshoz az engedélye szükséges lett volna). A Gf.I.30.465/2016/6. számú döntésben pedig megerősítette a bíróság, hogy ha az új tervező a korábbi terveket „átdolgozva" készíti el a sajátjait, az jogsértő átdolgozásnak minősül, amennyiben nem kérték az eredeti szerző engedélyét. Amennyiben részletesebben is érdekli, hogy milyen esetekben szükséges a tervező hozzájárulása az átalakításhoz vagy átépítéshez, az alábbi cikkünkben átfogó jogi elemzést olvashat.

[20] A teljes körűség érdekében megjegyezzük, hogy a származékos mű jogi védelmének megállapításához az alábbi feltételeknek kell teljesülniük:

(1) az alapul fekvő műnek szerzői jogi védelem alatt álló alkotásnak kell lennie;
(2) az átdolgozás eredményeképpen létrejött műnek az eredeti műtől eltérő egyéni, eredeti jellegzetességgel kell bírnia; és
(3) az átdolgozásnak jogszerűnek kell lennie, vagyis az nem járhat az átdolgozott (eredeti) mű szerzője jogainak sérelmével

5. A közös mű és az átdolgozott mű elhatárolása

[21] Az alábbi táblázatban összefoglaló jelleggel szemléltetjük a közös mű és az átdolgozott mű közötti legfontosabb szerzői jogi különbségeket:

	KÖZÖS MŰVEK	ÁTDOLGOZOTT MŰVEK
Szerzői közreműködések egymáshoz való viszonya	Az egyéni alkotói közreműködések egymást kiegészítik, értelmezik, ösztönzik és erősítik, de nem módosítják.	Egy már meglévő műre úgy épül egy új mű, hogy az eredeti mű egyéni, eredeti vonásai felismerhetőek maradnak, de az új elemek következtében szükségszerűen módosulnak is.
Szerzők jogállása	Minden közreműködő szerző eredeti szerző, akiket a mű egészére együttesen illet meg a szerzői jog.	Az átdolgozó nem eredeti, hanem származékos szerző, aki önálló szerzői jogi védelemben részesül, az eredeti mű szerzője fennmaradó jogainak sérelme nélkül.
Jogosultságok gyakorlása	Főszabály szerint a szerzők szerzői jogaikat együttesen és egyenlő arányban gyakorolják. Ha a mű részei önállóan is felhasználhatók, azok tekintetében a szerzői jogok önállóan gyakorolhatók.	Az átdolgozott mű szerzője az eredeti mű felhasználásával létrejött új mű tekintetében önálló szerzői jogi jogosultságokat gyakorol, de az eredeti mű felhasználásához engedély szükséges.
Jogérvényesítés	Bármelyik szerzőtárs felléphet a szerzői jog megsértése ellen.	Az átdolgozó nem léphet fel az eredeti művel kapcsolatos jogsértések ellen, csak az általa létrehozott új, önálló elemek tekintetében. Az eredeti szerző az átdolgozással született új mű önálló elemei tekintetében nem léphet fel a jogsértésekkel szemben.

6. Összegzés

[22] Mindezek alapján rögzíthető, hogy a többszerzős művek körében a közös mű és az átdolgozott mű elhatárolása alapvető jelentőséggel bír mind a szerzői jogi jogosultságok keletkezése, mind azok gyakorlása szempontjából.

[23] A bemutatott jogszabályi rendelkezések, szakértői állásfoglalások és bírósági döntések együttes értelmezése alapján megállapítható, hogy a közös mű és az átdolgozott mű közötti határvonal meghúzása minden esetben az adott alkotói folyamat tényleges körülményeinek vizsgálatát igényli. Különösen az építészeti alkotások területén bír kiemelt jelentőséggel annak tisztázása, hogy a felek között fennállt-e olyan alkotói együttműködés, amely közös mű létrejöttét eredményezhette, vagy pedig az új teljesítmény az eredeti mű átdolgozásának minősül. E kérdés helyes megítélése nem csupán a szerzői jogi minősítés, hanem a felhasználási jogok terjedelme és a jogérvényesítés lehetőségei szempontjából is meghatározó.

***

Szerzők: dr. Szabó Zsanett

A cikk elkészítésében közreműködött Bagi Balázs joghallgató.

Ha további szakmai anyagok is érdeklik az építési jog világából, látogassa meg honlapunkat, kattintson: **Construction Papers**

Copyright © 2025 CERHA HEMPEL Dezső és Társai Ügyvédi Iroda – all rights reserved.

Levelezési címünk:
CERHA HEMPEL Dezső és Társai Ügyvédi Iroda
1011 Budapest
Fő utca 14-18.
Magyarország

E-mail:
zsanett.szabo@cerhahempel.hu